

Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu

# Zdravstveni i sigurnosni rizici na radu: zajednička analiza triju velikih istraživanja

Europski opservatorij za rizike  
Izvršni sažetak

Na temelju doprinosa Irene Houtman, Iris Eekhout, Anite Venema, Maartje Bakhuys Roozeboom i Stefa van Buurena (TNO)

Upravljanje projektom: Xabier Irastorza, Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu (EU-OSHA)

Potvrda: TNO želi zahvaliti Eurostatu i Eurofoundu što su omogućili slobodan pristup svojim podacima o radnim uvjetima iz *ad hoc* modula LFS 2013 i 6. EWCS-a. Pristup podacima iz 6. EWCS-a omogućen je i prije službene objave podataka. Također želimo zahvaliti Maarit Vartia-Väänänen i Kristi Pahkin (FIOH), Epp Kalaste i Janu Jarveu (Centar), Inigu Isusiju (IKEI) i Davidu McDaidu (LSE) kao vanjskim stručnjacima na vrijednim zapažanjima tijekom projekta.

Ovo izvješće naručila je Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu (EU-OSHA). Njegov sadržaj, uključujući sva izražena mišljenja i/ili zaključke, pripada samo autoru odnosno autorima i ne odražava nužno stavove EU-OSHA-e.

**Europe Direct usluga je koja vam omogućuje pronalaženje odgovora**

**na pitanja o Europskoj uniji**

**Besplatni telefonski broj (\*):**

**00 800 6 7 8 9 10 11**

(\* ) Neki mobilni operateri ne dopuštaju pristup brojevima 00 800 ili naplaćuju pozive na taj broj.

Više informacija o Europskoj uniji dostupno je na internetu (<http://europa.eu>). Kataloški podatci mogu se pronaći na naslovnici ove publikacije.

Luksemburg: Ured za publikacije Europske unije, 2017.

Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, 2017. Umnožavanje je dopušteno pod uvjetom da se navede izvor.

## Izvršni sažetak

Kako bi se više od 217 milijuna radnika u Europskoj uniji (EU) bolje zaštitilo od nesreća i bolesti povezanih s radom, Europska komisija donijela je 2014. strateški okvir o zdravlju i sigurnosti na radu 2014. – 2020.<sup>(1)</sup>, u kojemu se utvrđuju ključni izazovi i strateški ciljevi za zdravlje i sigurnost na radu. Strateškim okvirom nastoji se zajamčiti da EU i dalje ima vodeću ulogu u promicanju visokih standarda za radne uvjete kako bi se poboljšala provedba postojećih pravila u pogledu sigurnosti i zdravlja, osobito povećanjem kapaciteta mikro i malih poduzeća da provedu učinkovite i djelotvorne strategije za sprečavanje rizika te da uspješnije sprečavaju bolesti povezane s radom boreći se protiv novih rizika i rizika u nastajanju, bez zanemarivanja postojećih rizika. U tom se okviru predlaže rješavanje navedenih izazova nizom aktivnosti, uključujući poboljšanje prikupljanja statističkih podataka kako bi se dobili bolji dokazi i kako bi uporaba postala prikladnija, kao i dodatno poboljšanje alata za praćenje.

Kao dio niza sekundarnih analiza podataka iz drugog Europskog istraživanja poduzeća o novim rizicima i onima u nastajanju (ESENER-2), Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu (EU-OSHA) naručila je studiju kako bi objedinila podatke iz istraživanja s podacima iz drugih dvaju velikih europskih istraživanja — *ad hoc* modula LFS 2013 o nesrećama na radu i drugim zdravstvenim problemima povezanim s radom i šestog Europskog istraživanja o radnim uvjetima — u jednu zajedničku analizu. Cilj je bio pružiti odgovore na relevantna pitanja u području upravljanja rizicima za sigurnost i zdravlje na radu (OSH) na koja se ne može odgovoriti analizom pojedinačnih izdvojenih skupova podataka, primjerice „Kad se rizicima za sigurnost i zdravlje na radu upravlja na razini poduzeća, primjećuju li zaposlenici da je njihova izloženost riziku za sigurnost i zdravlje na radu smanjena ili niža?” i „Što je s posljedicama na njihovo zdravlje povezanim s radom?”. Kako bi se promicalo upravljanje rizicima, važno je znati koji čimbenici utječu na upravljanje rizicima za sigurnost i zdravlje na radu, na primjer, je li upravljanje rizicima pod utjecajem razine izloženosti zaposlenika općim i specifičnim rizicima povezanim s radom, potiče li učestalost zdravstvenih problema donošenje odluke za upravljanje rizicima za sigurnost i zdravlje na radu te jesu li pokretači i prepreke u pogledu upravljanja rizicima za sigurnost i zdravlje na radu, kao što su predanost upravljanju, sudjelovanje zaposlenika ili nedostatak resursa, također važni čimbenici za razmatranje. Saznanja o tome mogla bi biti bitna tvorcima politika, predstavnicima poslodavaca i zaposlenika te stručnjacima za sigurnost i zdravlje na radu kako bi mogli dodatno potaknuti upravljanje rizicima na radu.

Ova studija bavila se sljedećim istraživačkim pitanjima:

1. Je li izloženost rizicima za sigurnost i zdravlje na radu, općenito i specifično ekološkim rizicima, rizicima od mišićno-koštanih poremećaja i psihosocijalnim rizicima, kako prijavljuju zaposlenici, povezana sa sviješću o rizicima i upravljanjem rizicima u poduzećima?
2. Odnose li se posljedice za zdravlje i dobrobit povezane s radom, kako prijavljuju zaposlenici, na svijest o rizicima i upravljanje rizicima u poduzećima?
3. Koliko je dobro objašnjeno upravljanje rizicima izloženošću općim i specifičnim rizicima povezanim s radom i posljedicama za zdravlje povezanim s radom, kako prijavljuju zaposlenici?
4. Je li čimbenicima uspjeha, kao što su predanost upravljanju i razine sudjelovanja zaposlenika, ili preprekama, kao što su nedostatak resursa ili stručnosti, objašnjen odnos između upravljanja rizicima na razini poduzeća i dojma zaposlenika o riziku? Ako je tako, kakav utjecaj imaju ti čimbenici?
5. Može li se tipologija poduzeća definirati u skladu s kontekstom u kojem poduzeće djeluje (kao što su država, sektor i veličina) ili glavnim značajkama njegova pristupa upravljanju rizicima za sigurnost i zdravlje, uključujući pokretače i prepreke?

Jedno od istraživanja koja se uzelo u obzir jest istraživanje na razini poduzeća, odnosno istraživanje EU-OSHA-e ESENER-2 <sup>(2)</sup>, u okviru kojeg su se 2014. istraživali svijest o rizicima, upravljanje rizicima i prisutnost pokretača i prepreka u pogledu upravljanja rizicima. Druga dva istraživanja na razini su zaposlenika, a bave se izloženošću rizicima i posljedicama za zdravlje, u skladu s prijavama

<sup>(1)</sup> <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/hr/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0332>

<sup>(2)</sup> <https://osha.europa.eu/hr/surveys-and-statistics-osh/esener>

zaposlenika. U jednom od tih istraživanja, *ad hoc* modul istraživanja o radnoj snazi (LFS) 2013 koje se odnosi na nesreće na radu i druge zdravstvene probleme povezane s radom (*ad hoc* modul LFS 2013) <sup>(3)</sup>, popisuje se cjelokupna izloženost riziku, pri čemu se utvrđuju opći rizici za sigurnost i zdravlje na radu i rizici od mišićno-koštanih poremećaja i psihosocijalni rizici općenito te pokazatelji općeg zdravlja povezanog s radom, mišićno-koštanih poremećaja i posljedica za mentalno zdravlje povezanih s radom. Drugo istraživanje koje se odnosi na zaposlenike, a koje se upotrebljava u ovoj analizi, šesto Europsko istraživanje o radnim uvjetima (EWCS) <sup>(4)</sup>, provedeno je 2015. U njemu se popisuju specifičniji rizici povezani s radom, kao što su ekološki rizici, rizici od mišićno-koštanih poremećaja i psihosocijalni rizici, kao i konkretnije posljedice za zdravlje povezane s radom.

Upotrijebili smo dvije opće varijable u pogledu konteksta, *državu* i *sektor*, kako bismo te skupove podataka objedinili u višerazinske analize. U analizi su upotrijebljene dvije razine:

- viša razina: države (analiza na razini države, izvješćivanje na razini skupina država);
- niža razina: sektori unutar država (analiza na razini sektora, uzimajući u obzir razlike na razini države).

Kao moguća treća niža razina za objedinjavanje skupova podataka razmatrala se i veličina trgovačkog društva, no nije upotrijebljena jer se klasifikacija iz EWCS-a nije mogla spojiti s drugim istraživanjima.

Odnose između pokazatelja proučavalo se uporabom analize korelacije i regresije.

## Rizici, zdravlje povezano s radom i upravljanje rizicima u poduzećima: glavni zaključci

Opći odnos naveden u ovoj studiji, koja ide u prilog prethodnim studijama u kojima se upotrebljavaju pojedinačni skupovi podataka, pokazuje da je *izloženost rizicima*, osobito specifičnim rizicima na radu, povezana s poboljšanim upravljanjem rizicima u poduzećima. Ovaj zaključak vrijedi za:

- ekološke rizike za sigurnost i zdravlje na radu i svijest o rizicima za sigurnost i zdravlje na radu i upravljanje njima;
- opće rizike od mišićno-koštanih poremećaja, podizanje teških predmeta i zamorne položaje, pokrete koji se ponavljaju te svijest o rizicima od mišićno-koštanih poremećaja i upravljanje njima;
- opće psihosocijalne rizike i svijest o psihosocijalnim rizicima i upravljanje njima;
- nasilje i uznemiravanje, nesigurnost radnog mjesta i upravljanje psihosocijalnim rizicima.

Pojava *zdravstvenih problema* samo je rubno povezana s boljim upravljanjem rizicima za sigurnost i zdravlje na radu i rizicima od mišićno-koštanih poremećaja u poduzećima. To je povezano s poboljšanim upravljanjem psihosocijalnim rizicima u poduzećima samo ako zaposlenici prijave probleme s mentalnim zdravljem povezane s radom. Uz navedeno još postoje posljedice od izloženost općim i specifičnim psihosocijalnim rizicima.

Glavni zaključci za prva tri istraživačka pitanja jesu:

1. Opća izloženost rizicima, kako prijavljuju zaposlenici, pozitivno je povezana sa sviješću o rizicima i upravljanjem rizicima za sve tri vrste rizika koji se ovdje proučavaju (rizici za sigurnost i zdravlje na radu, rizici od mišićno-koštanih poremećaja i psihosocijalni rizici): veća izloženost rizicima koju su prijavili zaposlenici povezana je s većim upravljanjem rizicima u poduzećima.
2. Dostupnost konkretnih informacija o izloženosti rizicima, kako prijavljuju zaposlenici, snažno je povezana s upravljanjem rizicima u poduzećima.
3. Opće i specifične zdravstvene posljedice, kako prijavljuju zaposlenici, osobito posljedice za opće zdravlje povezano s radom, mišićno-koštane poremećaje i mentalno zdravlje, pozitivno su povezane sa sviješću o rizicima i upravljanjem rizicima u poduzećima. Međutim, u pogledu općeg zdravlja (LFS), kako prijavljuju zaposlenici, nema povezanosti između svijesti o rizicima

<sup>(3)</sup> [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU\\_labour\\_force\\_survey\\_-\\_ad\\_hoc\\_modules](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_labour_force_survey_-_ad_hoc_modules)

<sup>(4)</sup> <https://www.eurofound.europa.eu/hr/surveys/european-working-conditions-surveys>

za sigurnost i zdravlje na radu i upravljanja rizicima za sigurnost i zdravlje na radu u poduzećima.

4. Kad se u obzir uzmu informacije o izloženosti općim i specifičnim rizicima, informacije o zdravstvenim problemima koje prijavljuju zaposlenici samo su rubno povezane s upravljanjem rizicima za sigurnost i zdravlje na radu i rizicima od mišićno-koštanih poremećaja koje se provodi u poduzećima. Međutim, ako zaposlenici prijave probleme s mentalnim zdravljem povezane s radom, povećava se povezanost s upravljanjem psihosocijalnim rizicima u poduzećima, čak i ako se uzme u obzir izloženost općim i specifičnim psihosocijalnim rizicima.

Ti zaključci upućuju na to da poduzeća reagiraju na visoku izloženost riziku koju prijavljuju zaposlenici, osobito na izloženost specifičnim rizicima. Problemi s mentalnim zdravljem zaposlenika, osobito u slučaju upravljanja psihosocijalnim rizicima, također se smatraju pozitivno povezanim s upravljanjem psihosocijalnim rizicima, uz izloženost psihosocijalnim rizicima.

S obzirom na razlike između sektora i država, utvrđeno je da su sektori veći „pokretači” svijesti o rizicima za sigurnost i zdravlje na radu i rizicima od mišićno-koštanih poremećaja te upravljanja njima. Suprotno tomu, države su jači pokretači upravljanja i svijesti o psihosocijalnim rizicima. To bi moglo značiti da politički i kulturni čimbenici ovdje imaju veću ulogu.

## **Pokretači i prepreke u pogledu upravljanja rizicima u poduzećima: glavni zaključci**

Poznato je da nekoliko pokretača i prepreka izravno utječe na upravljanje rizicima u poduzećima. Određeni pokretači i prepreke također mogu utjecati na *odnos* između rizika i upravljanja rizicima ili ga ublažavati. Pokretači za koje je utvrđeno da imaju izravan povećani utjecaj na upravljanje rizicima za sigurnost i zdravlje na radu i rizicima od mišićno-koštanih poremećaja odnose se na prisutnost službenog predstavnika zaposlenika, predanost upravljanju i neslužbenu uključenost zaposlenika u upravljanje sigurnošću i zdravljem na radu. Kad je riječ o drugim pokretačima, kao što su ispunjavanje očekivanja zaposlenika, povećanje produktivnosti ili ugled organizacije, te prepreka, kao što su nedostatak vremena i osoblja, nedostatak resursa, nedostatak znanja itd., nisu pronađeni izravni odnosi. Jedini utvrđeni relevantan i statistički značajan pokretač u pogledu upravljanja psihosocijalnim rizicima jest uključenost zaposlenika u osmišljavanje i uspostavu mjera u svrhu upravljanja psihosocijalnim rizicima.

Nakon što se procijeni ublažavajući učinak pokretača na upravljanje rizicima i utvrdi njihova odsutnost ili slab učinak, čini se da nema ni odnosa između izloženosti riziku i upravljanja rizicima. Kad su ti pokretači prisutni, općenito se može utvrditi pozitivan odnos između izloženosti riziku, kako prijavljuju zaposlenici, i upravljanja rizicima u poduzećima, ublažen specifičnim pokretačem, npr. uključenošću zaposlenika. Službenim zastupanjem zaposlenika ublažava se odnos između specifičnih ekoloških rizika, pokreta koji se ponavljaju i upravljanja rizicima za sigurnost i zdravlje na radu i rizicima od mišićno-koštanih poremećaja. U usporedbi s navedenim, ublažavajući učinci drugih pokretača na odnos između rizika za sigurnost i zdravlje na radu i rizika od mišićno-koštanih poremećaja i upravljanja rizicima razmjerno su mali. Očekivanja zaposlenika jedini su pokretač kojim se ublažava odnos između pokreta koji se ponavljaju i upravljanja rizicima od mišićno-koštanih poremećaja.

U pogledu upravljanja psihosocijalnim rizicima utvrđeno je da određeni specifični pokretači ublažavaju odnos između izloženosti psihosocijalnim rizicima, kako prijavljuju zaposlenici, i upravljanja psihosocijalnim rizicima u poduzećima. Općenito, glavni zaključci navedeni za upravljanje rizicima za sigurnost i zdravlje na radu i rizicima od mišićno-koštanih poremećaja primjenjuju se i ovdje. Međutim, upravljanje psihosocijalnim rizicima osobito ima koristi od uključenosti zaposlenika u upravljanje psihosocijalnim rizicima (a ne općenito sudjelovanja u upravljanju rizicima za sigurnost i zdravlje na radu), kao i dobre komunikacije o sigurnosti i zdravlju na radu, poštenih radnih mjesta i mogućnosti da se o organizacijskim pitanjima raspravlja na uređeniji način.

Odnos između nesigurnosti radnih mjesta i upravljanja psihosocijalnim rizicima ponešto je drugačiji. Taj je odnos negativan, što se može tumačiti kao pokazatelj niske razine upravljanja psihosocijalnim rizicima u okolnostima velike nesigurnosti radnih mjesta (i stoga razina vrijednosti zadržavanja osoblja može biti niska), čime se upućuje na to da to nije prioritet.

Prepreke upravljanju rizicima, kao što je nedostatak resursa, nemaju velik utjecaj na upravljanje rizicima, ali imaju ublažavajući učinak na upravljanje sigurnošću i zdravljem na radu te manje učinke na upravljanje rizicima od mišićno-koštanih poremećaja i upravljanje psihosocijalnim rizicima: kad ima manje prepreka, nema odnosa između rizika koji prijavljuju zaposlenici i upravljanja rizicima. Međutim, kad postoje prepreke, samo su visoke razine izloženosti rizicima kao što je nasilje i uznemiravanje povezane s boljim upravljanjem rizicima.

U skladu s tim rezultatima može se zaključiti da su povećana predanost upravljanju, službeno zastupanje zaposlenika i uključenost zaposlenika u upravljanje sigurnošću i zdravljem na radu povezani s većim upravljanjem rizicima za sigurnost i zdravlje na radu i rizicima od mišićno-koštanih poremećaja. Uključenost zaposlenika u upravljanje specifičnim psihosocijalnim rizicima pozitivno je povezano s cjelokupnim upravljanjem psihosocijalnim rizicima na radnom mjestu. Upravljanje psihosocijalnim rizicima također može imati koristi od radnog mjesta na kojem se poštuju zaposlenici i transparentne komunikacije, kao i od mogućnosti rasprave o mogućim rizicima.

## Tipologije poduzeća: glavni zaključci

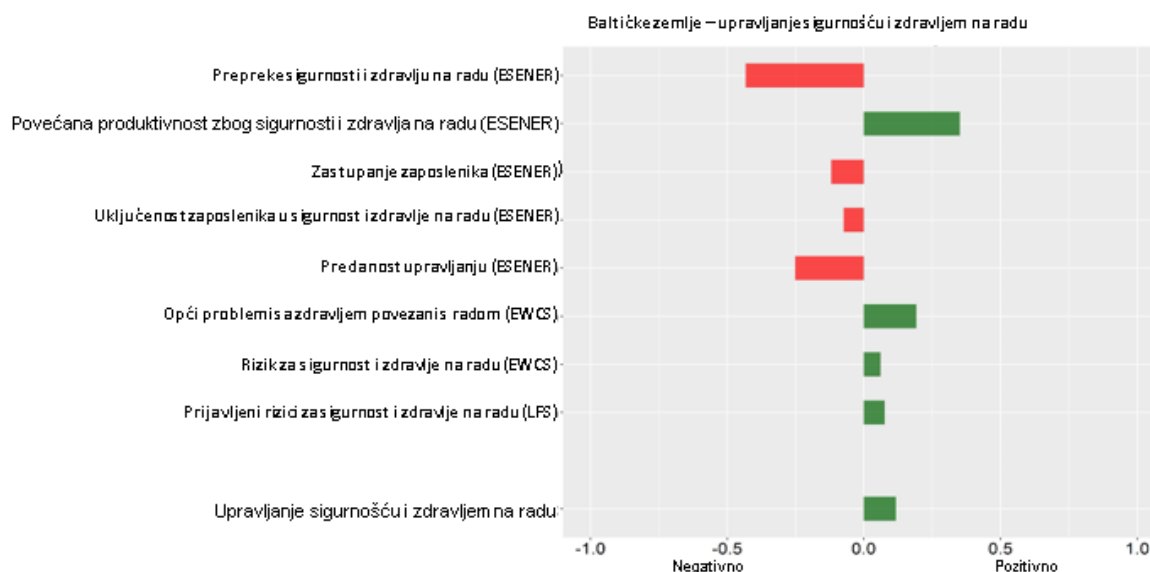
Završna istraživačka pitanja namijenjena su istraživanju mogućnosti definiranja tipologija poduzeća u skladu s kontekstom u kojem poduzeće djeluje (kao što je država ili sektor) ili glavnim značajkama njegova upravljanja rizicima za sigurnost i zdravlje na radu, uključujući pokretače i prepreke. Rezultati analize pokazuju da se tipologije mogu napraviti za države, skupine država i sektore na temelju glavnih odrednica upravljanja rizicima. Te tipologije predstavljaju relativan status pokretača za upravljanje općim ili specifičnim rizicima te upućuju na to da ima prostora za poboljšanje u upravljanju rizicima u određenoj državi, skupini država ili sektoru.

Nekoliko primjera nalazi se u cjelovitom izvješću, a temelje se na značajkama za koje je ustanovljeno da su povezane s višim razinama upravljanja rizicima. Na primjer, na slikama A i B prikazana je tipologija za upravljanje rizicima za sigurnost i zdravlje na radu i upravljanje psihosocijalnim rizicima u nordijskim i baltičkim zemljama s obzirom na to da se one bitno razlikuju.

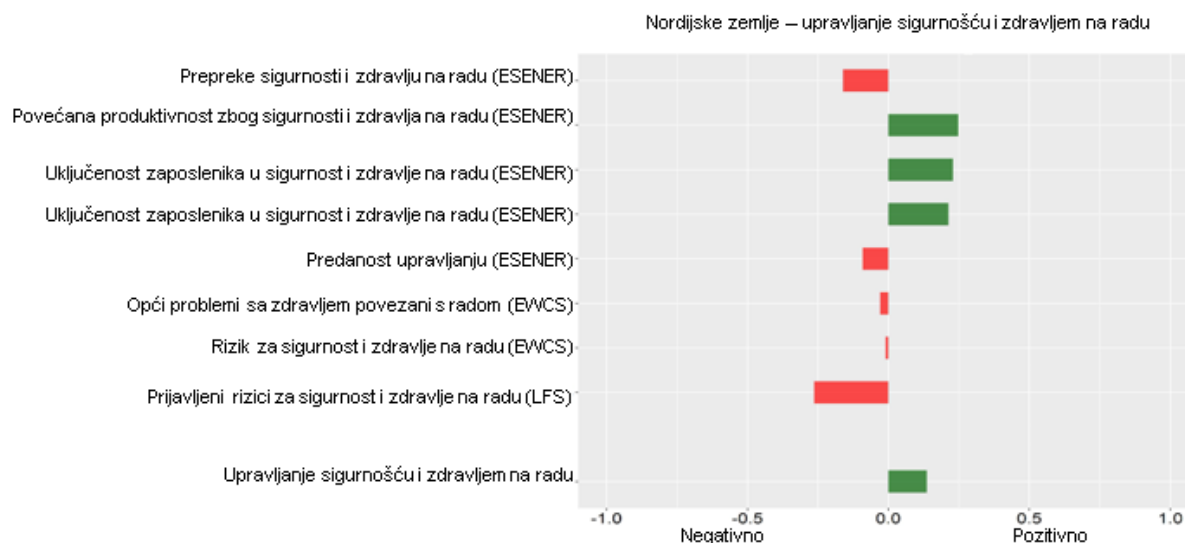
Tipologija upravljanja rizicima za sigurnost i zdravlje na radu za skupine država pokazuje da, na primjer, skupina država kao što su baltičke zemlje (slika A) ima povoljniju ocjenu od prosjeka (0,0 na vodoravnoj osi) u odnosu na cjelokupno upravljanje rizicima za sigurnost i zdravlje na radu te da je to usporedivo s cjelokupnim upravljanjem rizicima za sigurnost i zdravlje na radu u nordijskim zemljama (slika B). Međutim, na slikama je također prikazano da različiti pokretači uvelike pridonose razini upravljanja rizicima za sigurnost i zdravlje na radu u svakoj od ovih dviju skupina država. Time se upućuje na to da u obje skupine država postoji znatan prostor za dodatno poboljšanje upravljanja rizicima za sigurnost i zdravlje na radu. Može se tvrditi da bi se u baltičkim zemljama usredotočenost na poboljšanje upravljanja rizicima za sigurnost i zdravlje na radu mogla preusmjeriti na veću zastupljenost zaposlenika, uključenost zaposlenika u upravljanje rizicima za sigurnost i zdravlje na radu s većim stvarnim učinkom i veću predanost upravljanju. U nordijskim zemljama više bi se pozornosti trebalo dati ekološkim rizicima i ujedno bi se mogla dodatno poboljšati predanost upravljanju. Prepreke sigurnosti i zdravlju na radu, npr. nedostatak resursa, negativno pridonose upravljanju rizicima za sigurnost i zdravlje na radu u objema skupinama država, a smanjivanjem prepreka moglo bi se poboljšati i upravljanje rizicima.



**Slika A: Tipologija upravljanja rizicima za sigurnost i zdravlje na radu za baltičke zemlje.**



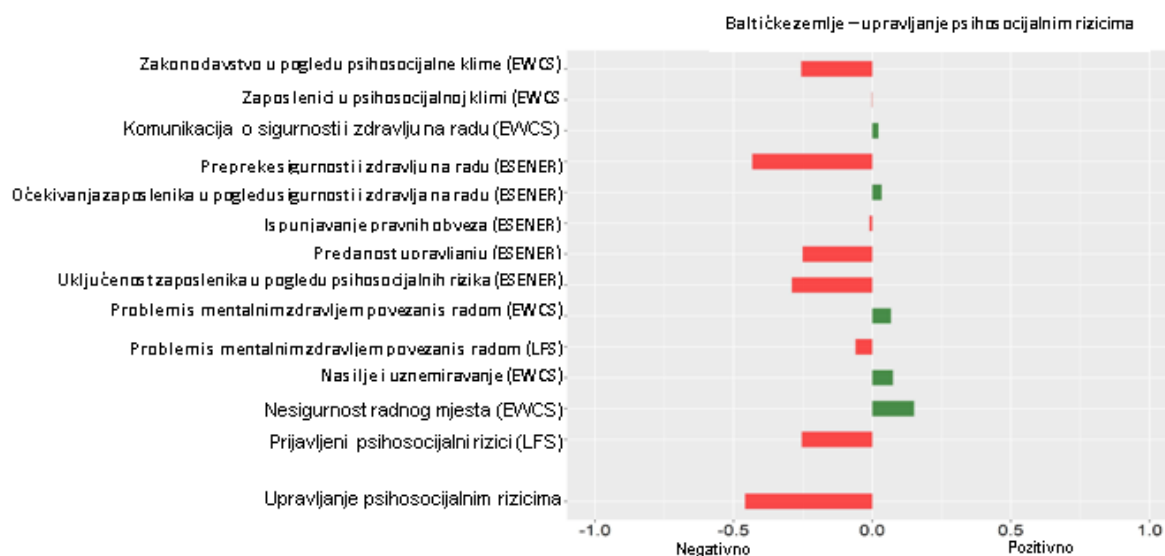
**Slika B: Tipologija upravljanja rizicima za sigurnost i zdravlje na radu za nordijske zemlje.**



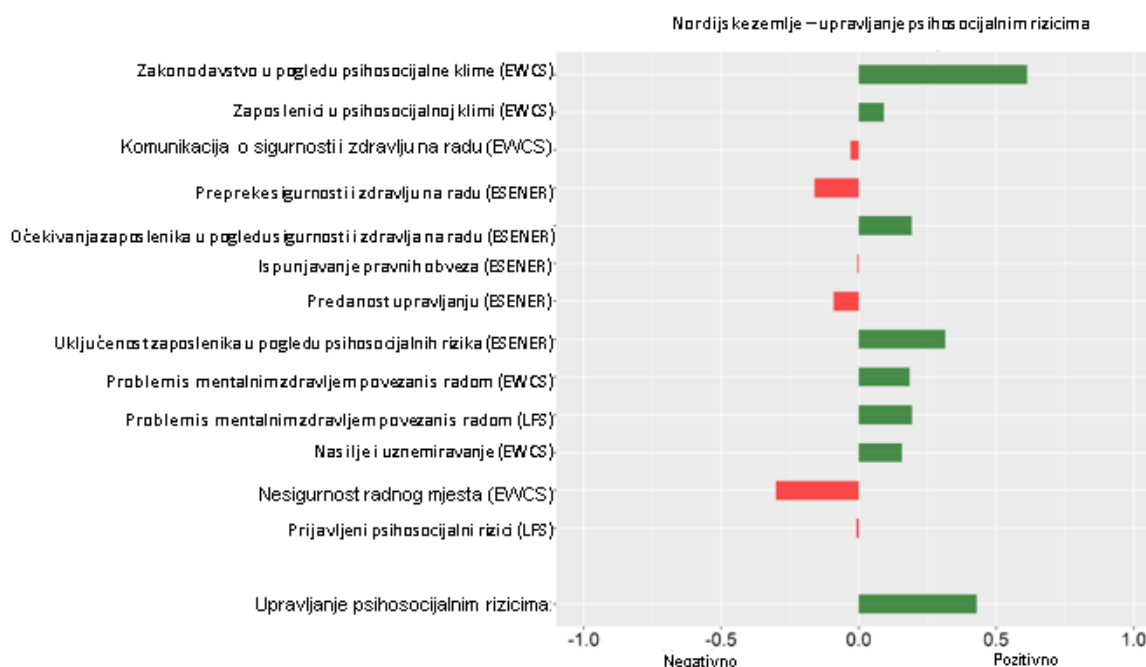
Varijable s objašnjenjima za upravljanje psihosocijalnim rizicima poprilično su različite od varijabli koje se odnose na upravljanje rizicima za sigurnost i zdravlje na radu. Uzevši u obzir upravljanje psihosocijalnim rizicima za iste skupine država o kojima se prethodno raspravljalo, tipologija za baltičke zemlje pokazuje više prostora za poboljšanje (slika C) nego tipologija za nordijske zemlje (slika D). Upravljanje psihosocijalnim rizicima u baltičkim zemljama relativno je slabo, a izloženost psihosocijalnim rizicima općenito je relativno visoka. Uključenost zaposlenika u upravljanje psihosocijalnim rizicima i mogućnosti za raspravu o tim rizicima također su poprilično niski. Poboljšanje svih tih pokazatelja može imati za posljedicu poboljšanje upravljanja psihosocijalnim rizicima u baltičkim zemljama. U nordijskim zemljama tipologija za upravljanje psihosocijalnim rizicima znatno je pozitivnija, i u pogledu upravljanja rizicima i u pogledu najvažnijih pokretača upravljanja psihosocijalnim rizicima (slika D). Međutim, čak i

u tom slučaju ima prostora za poboljšanje u pogledu borbi protiv prepreka upravljanju psihosocijalnim rizicima, predanosti upravljanju i borbi protiv nesigurnosti radnih mjesta.

**Slika C :** Tipologija upravljanja psihosocijalnim rizicima u baltičkim zemljama.



**Slika D :** Tipologija upravljanja psihosocijalnim rizicima u nordijskim zemljama.





## Sažetak zaključaka zajedničke analize

Na temelju rezultata ove zajedničke analize triju velikih europskih istraživanja o sigurnosti i zdravlju na radu mogu se donijeti sljedeći sažeti zaključci:

- Čini se da je izloženost rizicima, kako to vide zaposlenici, osobito specifičnim ekološkim rizicima i specifičnim rizicima od mišićno-koštanih poremećaja i psihosocijalnim rizicima, važan pokretač upravljanja rizicima za sigurnost i zdravlje na radu, rizicima od mišićno-koštanih poremećaja i psihosocijalnim rizicima.
- Osim toga, informacije o problemima s mentalnim zdravljem, kako prijavljuju zaposlenici, znatno i relevantno pridonose upravljanju psihosocijalnim rizicima u poduzećima, kao i informacije o izloženosti općim i specifičnim psihosocijalnim rizicima. To nije slučaj kad je riječ o općem zdravlju povezanom s radom ili mišićno-koštanim poremećajima.
- Pokretači i prepreke u pogledu upravljanja rizicima mogu utjecati na način na koji tvorcii politika i drugi dionici – poslodavci, zaposlenici i njihovi predstavnici te stručnjaci za sigurnost i zdravlje na radu – upravljaju rizicima za sigurnost i zdravlje na radu u poduzećima, osobito rizicima od mišićno-koštanih poremećaja i psihosocijalnim rizicima.

## Preporuke za tvorce politika, nacionalne i sektorske dionike

Na temelju rezultata zajedničke analize mogu se izdati sljedeće preporuke:

- Važno je poduprijeti nastojanja za *jačanje predanosti upravljanju* u pogledu upravljanja sigurnošću i zdravljem na radu općenito, kao i specifičnog upravljanja rizicima za sigurnost i zdravlje na radu i rizicima od mišićno-koštanih poremećaja. Iako nije utvrđeno da je taj pokretač povezan s upravljanjem psihosocijalnim rizicima, u literaturi se navodi da je važan za upravljanje psihosocijalnim rizicima. U postojećoj studiji tvrdi se da je za upravljanje psihosocijalnim rizicima potrebna specifična potpora kako bi se u cijelosti razvilo upravljanje psihosocijalnim rizicima.
- Također se preporučuje da predstavnici poslodavaca i zaposlenika i drugi relevantni dionici, kao što su predstavnici organizacija na razini sektora i stručnjaci za sigurnost i zdravlje na radu, *potiču sudjelovanje zaposlenika kako bi se olakšalo upravljanje sigurnošću i zdravljem na radu općenito, kao i konkretnije upravljanje rizicima od mišićno-koštanih poremećaja i psihosocijalnim rizicima*. Razlozi za to jesu sljedeći:
  - Poboljšanje *službenog zastupanja zaposlenika* snažno se povezuje s upravljanjem rizicima za sigurnost i zdravlje na radu i rizicima od mišićno-koštanih poremećaja. Opet nije pronađena nikakva povezanost s upravljanjem psihosocijalnim rizicima.
  - Poboljšanjem *neslužbenog sudjelovanja zaposlenika* također se može poboljšati upravljanje sigurnošću i zdravljem na radu.
  - *Uključenost u osmišljavanje i uspostavu mjera za upravljanje psihosocijalnim rizicima* snažno se povezuje s boljim upravljanjem psihosocijalnim rizicima.

Nacionalni i sektorski dionici mogli bi ujedno:

- *Poduprijeti razvoj alata za procjenu rizika*. Primjeri takvih alata često su već dostupni na europskim i nacionalnim razinama za opće i specifične rizike.
- Nastojati *poboljšati službeno zastupanje zaposlenika u trgovačkim društvima* kako bi se poduprlo upravljanje sigurnošću i zdravljem na radu.
- *Poticati službeno zastupanje zaposlenika* kao važan pokretač u izvješćivanju o izloženosti zaposlenika rizicima za sigurnost i zdravlje na radu i rizicima od mišićno-koštanih poremećaja te u upravljanju rizicima koje provode ustanove. Utvrđeno je da je zastupanje zaposlenika važno. Međutim, zastupanje ne treba biti službeno, posebice u razmatranju zaključaka o upravljanju psihosocijalnim rizicima. Ključan je čimbenik uključenost zaposlenika u upravljanje rizicima, osobito upravljanje psihosocijalnim rizicima, koje je

znatno poboljšano kad su zaposlenici uključeni u upravljanje specifičnim psihosocijalnim rizicima.

- *Poticati predanost upravljanju u pogledu upravljanja rizicima* jer je to važno za upravljanje rizicima za sigurnost i zdravlje na radu i rizicima od mišićno-koštanih poremećaja. Predanost upravljanju koja je posebno usmjerena na psihosocijalna pitanja možda je važna i za upravljanje psihosocijalnim rizicima, no informacije o toj vrsti predanosti upravljanju još nisu dostupne u ESENER-u.
- *Promicati pravedna i poštena radna okruženja te zastupljenost zaposlenika na radnom mjestu* kako bi se učinkovito upravljalo psihosocijalnim rizicima. To su osobito važni pokretači za upravljanje psihosocijalnim rizicima, zajedno s mogućnošću službene rasprave o organizacijskim pitanjima.
- *Nastojati povećati resurse za upravljanje rizicima u poduzećima*. Općenito, ako su resursi u poduzećima ograničeni, znači da ne postoji odnos između prijavljenih rizika i upravljanja rizicima. Zaključci upućuju na to da se samo u slučaju specifičnih rizika, kao što su nasilje i uznemiravanje, dodjeljuje manje resursa za te rizike.

## Ograničenja zajedničke analize

Metoda objedinjavanja podataka u ovoj studiji ima svoja ograničenja. Jasno je da je objedinjavanje triju skupova podataka poprilično složeno, osobito zbog toga što ne postoji opcija povezivanja podataka na razini pojedinačnog radnika ili poduzeća. Kao posljedica toga, bili smo ograničeni na analize na višim razinama skupina (npr. države ili sektori). Varijabilna „veličina” nije se mogla uzeti u obzir kao razina za povezivanje skupova podataka kad je bio uključen EWCS. Međutim, učinak neuključivanja razine veličine analiziran je kombinacijom istraživanja ESENER-2 i *ad hoc* modula LFS 2013 te je utvrđeno da nije bilo velikog učinka pri razmatranju pouzdanih i relevantnih zaključaka.

Drugo ograničenje studije jest to da se uzročnost ne može utvrditi uporabom tih presječnih, a ne uzdužnih podataka iz istraživanja. Podatci su preuzeti iz triju različitih istraživanja prikupljenih otprilike u isto vrijeme. Iako bismo mogli analizirati korelacije i povezanosti između svih varijabli, u tim se odnosima nije mogao utvrditi nikakav uzročni smjer. Iako se tipologije temelje na zaključcima svih zajedničkih analiza i predstavljaju relativan učinak pokretača općeg upravljanja rizicima za sigurnost i zdravlje na radu i konkretnog upravljanja rizicima od mišićno-koštanih poremećaja i psihosocijalnim rizicima, i dalje se može pretpostaviti uzročni odnos jer sve upućuju na to da ima prostora za poboljšanje. U ovoj studiji mogu se razmatrati samo presječne veze. Međutim, iz literature je moguće pretpostaviti da postoji određen uzročni smjer kad je riječ o predanosti upravljanju i sudjelovanju zaposlenika u upravljanju rizicima te nedostatku resursa (npr. Kompier i Marcelissen, 1990.; Leka et al., 2010., 2011.; Westgaard i Winkel, 2011.; Nielsen i Randall, 2013.).

Osim toga, pitanja o specifičnim pokretačima upravljanja psihosocijalnim rizicima i samom upravljanju psihosocijalnim rizicima u ESENER-u 2 postavljena su samo u pogledu poduzeća s 20 ili više zaposlenih, isključujući manja poduzeća. To je imalo za posljedicu određen gubitak ovlasti pri analizi učinka pokretača i prepreka na upravljanje psihosocijalnim rizicima.

## Prednosti zajedničke analize

Takvo objedinjavanje skupova podataka pomaže u stvaranju relevantnih rezultata koji se mogu tumačiti, a koji nadilaze rezultate koji se mogu postići zasebnom analizom tih skupova podataka. Analiza objedinjenih skupova podataka, kako je provedeno u ovoj studiji, troškovno je učinkovit način za dobivanje rezultata iz nekoliko izvora, koji bi se inače dobili samo skupim i dugotrajnim radom na terenu. Time nam je ujedno omogućeno bolje iskorištavanje postojećih podataka. Na primjer, ovom nam je studijom omogućeno promotriti povezanost između podataka zaposlenika i poduzeća o izloženosti rizicima za zdravlje i sigurnost na radu, kako prijavljuju zaposlenici, i upravljanja rizicima na razini poduzeća.

Međutim, usklađenost zajedničkih varijabli za povezivanje baza podataka (npr. država, sektor i veličina), kako je provedeno u ovoj studiji, preduvjet je za uspješno objedinjavanje različitih skupova podataka. Što je više razina informacija koje se mogu povezati, to se rezultati mogu pouzdanije i valjanije protumačiti.

Zajedničkim analizama povezuju se važne upravljačke informacije (pokretači i prepreke) za upravljanje rizicima za sigurnost i zdravlje na radu općenito, kao i za upravljanje važnim specifičnim rizicima za sigurnost i zdravlje na radu, psihosocijalnim rizicima i rizicima od mišićno-koštanih poremećaja. Kad je riječ o upravljanju psihosocijalnim rizicima, dio informacija o pokretačima preuzet je iz istraživanja ESENER-2, a dio iz EWCS-a. Oba su izvora na jednak način pružila korisne informacije koje se mogu upotrijebiti za promicanje upravljanja psihosocijalnim rizicima. Pokretači su posebno važne sastavnice tipologije kojom se pruža pregled uvjeta u državama, skupinama država ili sektorima te se utvrđuje gdje ima prostora za poboljšanje u svrhu aktivnog promicanja upravljanja rizicima.

## Budući rad

Zajedničke analize mogle bi postati vrsta analize koja bi se ubuduće trebala više upotrebljavati. Kad se skupovi podataka koji sadržavaju informacije o sigurnosti i zdravlju na radu bolje usklade, uključujući razine na kojima se podatci mogu objedinjavati, korisnost te vrste analiza može se dodatno povećati.

U budućnosti ćemo, uz dodatnu prilagodbu na ta istraživanja, možda moći uzeti u obzir i druge relevantne pokretače i prepreke, osobito za specifične vrste rizika za sigurnost i zdravlje na radu. Zasad nije bilo dostupnih konkretnih informacija o pokretačima i preprekama u pogledu upravljanja rizicima od mišićno-koštanih poremećaja. Postoje određeni specifični pokretači upravljanja psihosocijalnim rizicima, no, da bi se bolje razumjeli uvjeti za specifične pokretače, možda su uz to potrebne konkretne informacije o potpori upravljanju, posebice za psihosocijalne rizike i rizike od mišićno-koštanih poremećaja, kao i komunikacija o tim specifičnim vrstama rizika.

Iako se nekim elementima budućeg rada koji se ovdje predlaže možemo samo nadati, ovim zajedničkim analizama već se pružaju zaključci koji su relevantni za upravljanje općim rizicima za sigurnost i zdravlje na radu te osobito za upravljanje rizicima od mišićno-koštanih poremećaja i psihosocijalnim rizicima, te se pomaže utvrditi kojim bi se čimbenicima i mogućim promjenama politike i prakse moglo dodatno promicati upravljanje općim i specifičnim rizicima za sigurnost i zdravlje na radu u poduzećima unutar različitih država i sektora.

## Literatura

- Kompier, M. & Marcelissen, F. (1990). Handboek werkstress [Handbook of work-related stress]. NIA, Amsterdam.
- Leka, S., Jain, A., Zwetsloot, G. & Cox, T. (2010). Policy-level interventions and work-related psychosocial risk management in the European Union. *Work and Stress*, 24 (3), 298-307.
- Leka, S., Jain, A., Cox, T. & Kortum, E. (2011). The development of the European framework for psychosocial risk management: PRIME-EF. *Journal of Occupational Health*, 53, 137-143.
- Nielsen, K. & Randall, R. (2013). Opening the black box: presenting a model for evaluating organization-level interventions. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 22 (5), 601-617.
- Westgaard, R.H. & Winkel J. (2011). Occupational musculoskeletal and mental health: Significance of rationalization and opportunities to create sustainable production systems – a systematic review. *Applied Ergonomics*, 42, 261-296

**Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu (EU-OSHA)**

zalaže se za sigurniju i zdraviju Europu koja je produktivnije mjesto za rad. Agencija istražuje, razvija i distribuira pouzdane, uravnotežene i nepristrane informacije o sigurnosti i zdravlju te organizira paneuropske kampanje za podizanje razine svijesti. Ovu Agenciju sa sjedištem u Bilbao 1994. godine osnovala je Europska unija, a u njoj zajedno rade predstavnici Europske komisije, vlada država članica, udruga poslodavaca i zaposlenika, kao i vodeći stručnjaci u svakoj od 28 država članica EU-a i šire.

**Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu**

Santiago de Compostela 12, 5. kat

48003 Bilbao, Španjolska

Telefon: +34 944358400

Telefaks: +34 944358401

E-pošta: [information@osha.europa.eu](mailto:information@osha.europa.eu)

<http://osha.europa.eu>



Publications Office